

Bevaringsprojekt RØDE KRO

Man har længe været klar over, at Røde Kro er en kulturhistorisk perle. Allerede i 1946 viste Nationalmuseets folk interesse for ejendommen og i 1993 vurderede Skov- og Naturstyrelsen ejendommen af høj bevaringsværdi.

Ejendommens sidste beboer, Johanne Mortensen, flyttede på plejehjem i 1992. Hun var født på Røde Kro i 1902 og havde selv sans for gårdens historie. Hun var derfor glad for, at Ringkøbing Kommune og Velling Sogneforening gik sammen for at bevare Røde Kro's indre og ydre særpræg, og skænkede sit hjem til formålet. I oktober 1992 stiftedes Den Selvejende Institution Røde Kro. Midlerne til restaurering skaffes dels gennem medlemsbidrag og gaver, dels gennem afholdelse af arrangementer på ejendommen. Stråtagene er lagt med betydelig støtte fra Ringkøbing kommune, Sonning-Fonden, Lokale & Anlægsfonden samt Jyllands Postens Fond. Det er bestyrelsens hensigt at gøre Røde Kro til en kulturhistorisk seværdighed, hvor besøgende kan få et indblik i vestjysk bondeliv gennem de sidste par hundrede år.

Både Ringkøbing Museum, Ringkøbing Kommune og udefra kommende eksperter har bistået projektet med råd og vejledning. Det er meget vigtigt, at restaureringsarbejdet foregår med lempe. Ellers risikerer man, at den enestående atmosfære på Røde Kro helt forsvinder. Bestyrelsen har derfor valgt så vidt muligt at udbedre og istandsætte det bestående, i stedet for at rekonstruere og "føre tilbage". De besøgende vil derfor opleve gården som et vedkommende stykke kulturhistorie og ikke som en kulisser af noget "der var engang". De mange generationers indvirkning på bygningerne og deres indretning bliver derved meget nærværende.

Stort set alt restaureringsarbejde foretages af frivillige fra egnen. Projektet har fra begyndelsen nydt godt af stor offentlig interesse og en usvækket lokal opbakning. Gården var meget forfalden, da den selvejende institution overtog den, og arbejdet er ikke afsluttet. Vi er dog nu så langt, at sammenstyrede bygningsdele er genrejst, mure og tage er tætte.

ARRANGEMENTER PÅ RØDE KRO

Påskemarked Palmesøndag kl. 10 til 16.

Åbent hver tirsdag i skolernes sommerferie, kl. 13 til 16.

Besøg den gamle stuedriverkro, hør om dens historie og om restaureringsarbejdet.

Forfriskninger kan købes.

Entre 10 kr. for voksne, børn gratis.

"UD PÅ TUR" – Kirken og Kroen – i samarbejde med Ringkøbing Museum.

Tidspunkt: juli/aug. - se dagspressen/kulturkalenderen.

Forfriskninger kan købes.

Høstmarked i september.

Julemarked første søndag i advent kl. 10 til 16.

Der er tradition for at den gamle stuedriverkro denne dag er fyldt med adventshygge, bagværk og juleboder med alt hvad hjertet kan begære.

Gratis entre.

Røde Kro åbnes efter aftale for alle interesserede. Rundvisninger arrangeres gerne. Henvendelse på tlf. 40413790, Boi Nielsen eller tlf. 97341059, Lisbeth Kirk.

VELKOMMEN TIL
DEN GAMLE STUEDRIVERKRO

WWW.RODEKRO.DK

RØDE KRO

Vennervej 6, Velling
(mellem Velling og Lem)

Røde Kro er en lille gård i Velling sogn ved Ringkøbing Fjord. Som navnet siger, har der engang været kro, dog ikke én af de mange Kongelig Privilegerede, men én der tjente et mere sæsonbestemt formål. At den røde farve indgår i navnet skyldes nok, at ejendommen var den første i området, der fik et grundmuret stuehus opført af røde, helbrændte mursten.

Fra slutningen af 1700tallet og hundrede år frem var opdræt af stude en meget vigtig indtægtskilde for danske bønder. Store flokke af stude blev drevet ad de mange drivveje til markederne i Hamborg, Husum og Itzeho. Langs drivvejene skød der kroer op. Her kunne stuedriverne hold hvil eller overnatte. Som regel var der tale om landbrugsejendomme, der havde krohold som biindtægt. Mange kroer var så små, at de kun kunne tilbyde kost og logi til to til tre drifter ad gangen. En sådan lille krogård var Røde Kro.

En af de vestjyske drivveje gik øst om Ringkøbing, langs fjorden gennem Velling sogn. Efter at have passeret Venner Å fortsatte den mod sydøst til Dejbjerg og videre derfra til broen over Skjern Å. I midten af 1800tallet lå der 4 småkroer alene i Velling sogn. Også de nabosogne, som drivvejen gik igennem, var velforsynede med kroer. Af dem alle er kun Røde Kro bevaret.

Studedriverne fulgte stedeflokkene til fods. Til studene indrettede man særlige folde, der ofte var omgivet af jorddiger. Mange steder i det vestjyske landskab kan de stadig ses i terrænet. I nærheden af Røde Kro har der tidligere været 3.

Røde Kro er en tidlig repræsentant for den grundmurede, firlængede vestjyske gård med stuehus i syd. Denne gårdstype, der havde bredt sig op langs vestkysten fra vadehavsegnene, fandtes stort set ikke nord for Varde før år 1800.

Med byggestilen fulgte også det nye byggemateriale, de brændte sten. Gradvis måtte bindingsværk og lerklining vige for murstenene og i de træfattige egne omkring Ringkøbing Fjord blev der omkring midten af 1800tallet opført mange gårde af mursten. Murstenene blev brændt lokalt på mindre teglværker, der blev anlagt ved de gårde, der havde lerforekomster på deres ejendom.

Stuehuset, der oprindeligt har været fritliggende, er ejendommens ældste bygning. De skriftlige kilder antyder, at det er bygget i 1802. Det er opført af håndstrøgne, lokalt fremstillede mursten, i flere af dem ses aftryk af fingre fra dengang de lå til tørre og skulle vendes. Tømmeret er fyrretræ og taget tækket med strå. På hver side af hoveddøren, der tidligere var flankeret af hvidkalkede kvart- eller halvsøjler, var der 3 fag vinduer, der ses at have været bredere end de nuværende. Det østligste er muret til og i tilmuringen ses en mursten præget: Ryberg 1871.

Der er kun ændret lidt ved indretningen siden opførelsen, der har dog været tre alkover i krostuen med åbning mod denne. Et alkoveforstykke findes genanvendt som sengeforende i det blå kammer. Mælkekælderen blev anvendt til opbevaring af fødevarer. Saltkarret er bevaret. I køkkenet har der oprindeligt været åbent ildsted, hvor der nu står et brændekomfur. I døren mellem stuen til øst og krostuen sidder en oval runde, herigennem kunne man se, om gæsterne i krostuen manglede noget. Den fine stue og kammeret mod vest har ikke kunnet varmes op. Der blev indlagt elektricitet i 1925. Mange af lamperne stammer fra det år.

Østhuset har været bygget om flere gange siden 1802. Indtil 1935 var der en køreport midt i længen, halvdelen af denne blev indlemmet i hestestalden. Af porten er kun den lille stenbrolagte slippe tilbage, hvorfra der er adgang til en lille aftægtslejlighed, der blev indrettet i 1870'erne. Tidligere var der i denne del af bygningen fåresti og tørvehus. Til lejligheden hørte en stue, et sengekammer, en forgang og et lillebitte køkken. Stue og sengekammer er nu lagt sammen og indrettet til kaffestue. Hele længen var i 1992 meget forfalden. Den fremstår i dag fuldstændig istandsat.

Laden var i 1992 helt sammenstyrtet og stod ikke til at redde. Den var opført i 1800'erne på den tidligere lades plads. Til genopbygningen i 1993-95 anvendte man tømmer fra Velling Præstegårds nedrevne lade. Den nuværende bygning er genopført som en tro kopi af den tidligere lade. Bortset fra stråtaget er der til byggeriet kun anvendt genbrugsmaterialer fra gamle bygninger på egnen. I laderummet får man et godt indtryk af bygningskonstruktionen. Kørevejen i syd og de to store porte viser, at der er tale om en såkaldt agerumslade.

Vesthuset. Den nuværende vestlænge er opført i 1885 og ombygget i 1916. I dens nordlige ende er der kostald, mens der i sydenden er svinestier. Her var indtil ombygningen, adskilt fra kostalden ved en smøge, stedets bryggers og bageovn.

Gårdspladsen. Stenbrolægningen på den rektangulære gårdsplads tegner et fint mønster, der både pynter og tjener til at lede regnvand væk. I sydenden i nærheden af køkkendøren, står ejendommens eneste vandforsyning, pumpen. Den nuværende er fra 1920'erne og fremstillet på Lem Pumpefabrik.

Haven. Ved stuehusets østgavl ligger den lille prydhave, der er omlagt i 1920'erne. Den vedligeholdes og fremstår stort set som ved omlægningen. I marken længere mod øst lå kålgården.

Studedrifternes ophør. Da den vestjyske længdebane blev ført igennem i 1876 var studedrifternes tid forbi. Studedriverkroerne måtte opgive krodriften. Nogle forsvandt helt – andre blev drevet videre som almindelige landbrugsejendomme. I 1867, da Johannes Christian Mortensen købte Røde Kro, ophørte krovirk-somheden her. Frem til 1992, da hans barnebarn, Johanne Mortensen, kom på plejehjem, blev Røde Kro drevet som landbrug.

